

KVÁLTO SZO

TARTALOM

G. L.: Szegény gazdagok. — László Dezső: A hit és a föld. — „IGY SZÓL AZ ÚR.“ H. J.: A jóság útja. — M. Nagy Ottó: Gyermekeink jövője. Sipos Géza: Követelő szegények, titkos szegények. — ő.: Beszélgetés gyermekeink jövőjéről. KERESZTYÉN KRITIKA. ő.: Koldus fogások. — KÉZ A KÉZBEN. L. D.: A fiatalok útja. IKESZO hírek. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. László D.: Egyházunk külmisziói szolgálata. — HIREINK.

KESZTI: DE TAVASZYSÁNDOR

1935

KIÁLTÓ SZÓ

Szerkeszti: DR. TAVASZY SÁNDOR. // Főmunkatársak: LÁSZLÓ DEZSŐ, BIRÓ SÁNDOR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

IX. ÉVFOLYAM

1935. OKTÓBER.

10. SZÁM

SZEGÉNY GAZDAGOK.

A romániai reformátusság anyagi helyzetének megítélésében két különböző, egészen ellenmondó eredményre lehet jutni aszerint, hogy mit figyel meg a szemlélő. Jó módban, sőt gazdagságban él a reformátusság, állítja az egyik. Szegénységben, sőt nyomorúságban tengődik, vitatja a másik. Lássuk, hol az igazság?

1. Sokszor felháborodunk, vagy csodálkozunk afölött, hogy a román sajtó a kisebbségről általában és így rólunk is úgy beszél, mint akik még mindig jólétben, sőt bőségben élünk. Hogyan állíthat valaki ilyen légből kapott valótlanúságot? — kérdezzük megbotránkozva és csodálkozva.

Pedig tényekre támaszkodik ez a megállapítás. Három ilyen tényre akarok rámutatni: az élvezeteink, a kifelé mutatott életnivónk és a nyomorúsággal szemben tanusított közömbösségünk.

a) Statisztikai adatokkal lehet bizonyítani, hogy milyen óriási összegeket költünk évenként a legközönségesebb élvezetekre: hány milliót iszunk el és füstölünk el. Amit egy-egy székely megye lakóssága egy év alatt dohányra és szeszeze költ, elegendő lenne összes kulturszükségleteink bőséges fedezésére, dacára annak, hogy az előbbi években nagy mértékben csökkent ezeknek az élvezeti cikkeknek a fogyasztása.

Egyenesen megdöbbentő továbbá az, hogy újabban milyen nagy mértékben kezd urrálenni, döntő tényezővé lenni társas életünkben a táncmulatság rendezési láz. Az indok rendesen az, hogy csak ilyen módon lehet kulturális és jótékonyági célokra pénzt teremteni elő. De ez a kétségtelen és szomorú tény azt bizonyítja, hogy van pénzünk a mulatozásra. Mert talán még nem szállítottunk le annyira, hogy a létfenntartási minimumot mulassuk el. Tehát a többlet, a felesleg az, amit ilyen módon elszórunk. Így kell hogy ítéljen mulatozásainkról minden tárgyilagos szemlélő. Ha valaki pontos statisztikát készítené azokról a mulat-

ságokról, amelyeket egy esztendő alatt református cégér alatt vagy református célra rendeztek az országban, megdöbbentő eredményre jutna. Hát még milyen megdöbbentő lenne, ha azt is kimutatná, mennyi volt ezeknek a mulatóságoknak a bevétele és kiadása.

b) Ha egy idegen körutat tesz közöttünk, eldömlökodik azon a pazarlácson, amely a magyar konyhát ma is jellemzi. Kétszer-háromszor annyit költünk háztartásra, mint a hasonló körülmények között élő külföldi. Esperesi, püspöki vizsgálatokon résztvevők, külföldi vendégeket kísérők bizonyosságot tehetnek arról, hogy se kérő szó, se parancs nem tud gátat vetni ennek a pazarlásnak.

Hasonlót tapasztalhatunk a ruházatkodás terén is. Nagy általánosságban sem az intelligenciánk, sem a néplünk e tekintetben nem akar elmaradni a többségi nép gyermekei mögött. Lépést akarunk tartani a divattal.

Az életnek minden vonatkozásában azt tapasztalhatjuk, hogy az igények állandóan nőnek. Nem akarunk, nem tudunk semmiről lemondani. Úgy, sőt különül akarunk ruházkodni, táplálkozni, lakni, mint akkor, amikor mi voltunk az uralkodó nemzet.

Ma is minden gyermek „úr“ akar lenni. Az ipari és kereskedelmi pályát éppen úgy lenézzük, csak végszükségségből fanyalodunk rá.

Miért csodálkozunk, méltatlankodunk, ha nem mindenki hiszi el, hogy ez mind csak „fenn az ernyő, nincsen kas.“

c) Gondtalan jó életre mutat a nyomorúsággal szemben való közömbösségünk. Panaszkopunk, siránkozunk ugyan amiatt, hogy ma is utcára került ennyi meg ennyi magyar család, munka nélkül maradt ennyi meg ennyi emberünk. De egy komoly, élni akaró népről el lehet-e hinni, hogy megmarad a panaszkodásnál, ha panaszkodásra a véres valóság készíti? El lehet-e hinni, hogy nem tesz semmit ezek kivédésére, nem szervezkedik ezek leküz-

désére? Miféle komoly megmozdulások, céltudatos szervezkedések tesznek kézzelfogható bizonyosságot arról, hogy nem működnyeket, hanem vérkönyveket sirunk, amikor naponként panaszkodunk? A mi tunyaságunk, a mi életünk külszíne azt sejteti, mintha e siránkozásra nem lenne komoly okunk, mintha minden kidobott tisztviselő, minden munka nélkül maradt magyar ember titkos anyagi tartalékkal rendelkezne. Nem kell féltetni őket. Hiszen mi, a testvéreik sem aggódunk komolyan értük. Joggal gondolkozhatnak eként mirőlünk.

Ez az érem egyik oldala. A kívülről szemlélő és így a külszin után igazodó ezekre a tényekre támaszkodva itéli meg a mi anyagi helyzetünket. Kénytelen vagyok megvallani, hogy én, aki belülről és közelről nézem életünk folyását, magam is néha hajlandó vagyok azt gondolni, nem olyan fekete a szegénység ördöge, mint ahogy a nyilvánosság falára szokták festeni.

2. A fent említett tényekkel szemben a mi közösségi életünkön belül népünk döbbenetes elszegényedéséről, a nyomorúság állandó és katasztrófális növekedéséről beszélünk. Szintén tényekre támaszkodik ez az előbbivel homlokegyenest ellenkező megállapítás. Itt is három tényre akarok rámutatni: az általános panaszkodásra, az önző szűkmarkuságra és a növekvő kulturigénytelenségre.

a) A napilapjaink hasábjai éppen úgy, mint az egymás közti beszélgetésünk telve van panasszal. Mindenki elégedetlen, mindenki aggodalmaskodó. Nem bírom tovább; ha így megy, ma-holnap tönkre megyek — ezt halljuk minden nap. Akármilyen gyanakvó is az ember, végül is kénytelen komolyan venni a panaszokat ezt az áradatot, amely makacsul és olyan ostromló erővel ömlik felénk. Vagy azt kell feltennünk, hogy testvéreink óriási százaléka megrögzött hazug, aki valami okból vagy ok nélkül félre akar vezetni minket.

b) A panaszkodás alaposságát igazolni látszik az az önző szűkmarkuság, amely egyre kevesebb adományt hullat a közcél perselyeibe. Hogy milyen óriási visszaesés tapasztalható a közcélra szolgáló adományozás terén, akkor lesz nyilvánvaló, ha összehasonlítjuk a múlt esztendei és az 5—10 év előtti adatokat. Olyan makacsul, sokszor olyan durván zárkóznak el az emberek minden kérés elől, olyan fáradhatatlan szívóssággal mozgatnak meg minden követ, hogy valamely rovattal töröltessenek vagy csökktessenek, hogy ilyen magatartásra, ilyen szívósságra csak az ordító nincstelenség lehet képessé valakit, aki népet, egyháztól valamire is becsüli.

c) Legjellegzetesebb tünet az, amit kulturigénytelenségnek neveztem. Iskola-ügyünk, művelődési egyesületeink, sajtónk, irodalmunk, zenekulturánk az anyagi tönk szélén áll, ha ugyan nem zuhant már a mélybe. Pedig, ha

szóba kerül ezeknek szomorú sorsa, mindenki őszintén sajnálja őket. Tényként kell elfogadnunk, hogy valóban nem telik ezeknek a támogatására. Hogy szegénységünk miatt fényűzés kezd lenni a kultúra a mi számunkra. Az a kultúra, amelyről azt állítjuk, hogy létünk és fentmaradásunk leghatalmasabb eszköze.

Ez az érem másik oldala. És amiként nem lehet behunyni szemmel elhaladni az ellenérvek mellett, éppen úgy nem lehet bedugni a fülünket a másik oldal érvelése elől sem.

Hol az igazság? Melyik oldalon?

Jókai „Szegény gazdagok“ című regényének zárószavai jutnak eszembe: „Legtökéletesebb ideálja a szegénységnek: a gazdag ember fídból válik.“ Mintha ránk is illene ez a megállapítás.

Kétségtelen, hogy kevesebbünk van, mint volt régen. A takaró rövidebb lett, nem lehet úgy elnyújtózkodni, mint ezelőtt. És sokunkra ránehezedett a nyomorúság.

De többünk van, mint ahogyan panaszzoljuk. Még mindig nem jutottunk oda, hogy minden kulturigényünkről le kellene mondanunk és hogy Isten előtt is elmondhatnók: nem tudok semmivel segíteni bajba jutott testvéreimen, szűkölködő intézményeinken.

A hiba ott van, hogy nem tudunk, talán nem is próbálunk ott húzódni összebb, ahol kellene: a szórakozásainkban, a felesleges igényeinkben. Sok milliót lehetne ezen megtakarítani anélkül, hogy a nemes, lelket üdítő szórakozásainkról le kellene mondanunk.

És nem akarjuk meglátni, hogy a bajokon nem az önző elzárkózás, hanem az önzetlen összefogás, az erők megszervezése által lehet segíteni, amint Pál apostol a korinthusi II. levél 8. részében a macedoniai gyülekezetek példáján megmutatta.

Isten az ő gyermekeinek azt a szabadságot és méltóságot adta, hogy ne legyenek rabszolgái e világ hatalmasságainak. Ne legyenek kénytelenek birka módon tűrni, amit a sors hoz, hanem vegyék át a kezdeményezést, az irányítást a lélek által és a szegénységben is találják meg azt a kifogyhatatlan kincset, amely sokakat meggazdagít.

A mi sorsunk nem a világ gazdasági helyzetén, hanem a lelkünk milyenségén fog eldőlni.

G. L.

Nem a háború borzasztó, az a borzasztó, hogy ilyen a nemzetek erkölcsi színvonala, nem a háború mond ellent a keresztyénségnek, hanem az, hogy kétezer év múlva keresztyén államok ennyire keresztyének. Maga a háború csak borzalmas tükörképe annak, hogy mik vagyunk; egy óriási leleplezés, mely által Jézus arcába vágja az embernek: ime, ez vagy te!

Ravasz László.

A hit és a föld.

— Egyházunk gazdasági iskolájának megnyitása alkalmából. —

I.

Semmi kétség sem fér hozzá, hogy egyházunk a közös hit alapján állva, a hívők seregének gyűjtésére, ápolására, védelmére hivatott szerv. Egyetlen feladata van: Isten Igéjének hirdetése szóban és cselekedetben. Hirdeti az Igét, hogy annak hallásából hit és a hitből cselekedet támadjon. Az emberek tekintetét a láthatókról a láthatatlanra emeli, a halálba menőket az örökkévalóságra figyelmezteti. Int, hogy ne világi javakat gyűjtsünk, mert ezeket a moly és rozsdá megemészti, hanem inkább lelki kincsek megszerzésén fáradozzunk. A napi gondok között aggodalmaskodókat arra akarja rávenni, hogy a kenyér-gondját bizzák egészen az Istenre. A világháború utáni lelki megébredés ezeket a gondolatokat minduntalan szemünk elé állította, egyházunknak ez a lelki oldala és jellege mind jobban és jobban kidomborodott.

Ezzel szemben örökös tiltakozások emelkedtek fel. Légüres térben járóknak nyilvánították azokat, akik ennyire közel merték hozni Isten Igéjét az élethez. Egyesek és gyülekezetek nem mertek az emberi ügyességek, okoskodások, józanságok talajáról a hit alapjára áthelyezkedni. A hit lelki dolog, hallottuk, ne keressünk kapcsolatot közötte és a hitvány anyagiak között. Anyagi kérdésekben ne állítsunk túl magas mértéket és követelményt az emberek elé. Sokszor megalkudtunk, ha pénzszerzési forrásokat kellett megnyitani: rendeztük és rendezzük az egyházi bálákat, vidám összejöveteleket és álmodozóknak nyilvánítjuk azokat, akik ezt a magatartást a hit oldaláról megítélik. Követeltük, hogy a theologia a kevésbé reális theologiai tudományok oldaláról forduljon a gyakorlatibb tudományok felé: tanítson méhéskedést, gazdaságtant stb.

Ebben a helyzetben nyílik meg egyházunk első gazdasági iskolája. Az alapítás pusztá ténye vajjon melyik oldalnak ad igazat?

Az első látszat azt mutatja, hogy a küzdelemből a második fél került ki diadalmasan, egyházi főhatóságunk a hit-érdekekkel szemben a föld-érdekeknek adott igazat. Sőt a gazdasági iskolával kapcsolatosan a theologus-nevelésben is újítások következnek, a jövő iskolai évtől kezdődőleg a theologianak valószínűleg egy teljesen gyakorlati célú ötödik éve fog megnyílni a gazdasági iskola körül.

Hogy a kérdésben igazságos véleményre tudjunk eljutni, egy kissé mélyebbről kell a hit álláspontját szemügyre vennünk. Ez a felfogás nem mondja azt, hogy az embernek a maga munkája által nem kell magának a kenyeret munkálnia, nem tagadja, hogy az élet fentartásához szükségünk van gazdasági erőkre.

Az Írás könnyen félreérthető tanításai az életnek nem erre a színvonalára vonatkoznak, hanem arra a mélyebb indulatra, ami a gazdasági vonatkozások mögött az embert kormányozza. A keresztyén szemlélet az egyedüli, amelyik az anyagi javakat reálisan nézi. Az anyagi javak nem többek, de nem is kevesebbek, mint az élet fentartásához, fejlődéséhez szükséges eszközök. Személytelen valóságok, az életnek eszközei, de nem végső elvei. A lét fentartásához szükséges mennyiségük felhasználása nélkül az emberi szervezet működése megszűnik, de mégsem ezek az élet forrásai, nagy hatalmuk mögött is van egy még nagyobb hatalom: Isten.

Két esetben áll szemben az anyagi javakkal a hit: 1. ha valaki az anyagi javakat eszközi mivoltukból kiemelve kiveszi Isten gondviselői munkájának köréből és azokból magának bálványt teremt, 2. ha valaki az anyagi javak gonosz kezelése által embertársait szándékosan elzárja az élet teljesebb lehetőségeitől. Mindkét esetben nem az anyagi javakban, hanem az emberi indulatban van a hiba és ez ellen az indulat ellen kell küzdeni.

Ez a kettős veszély annál inkább fenyeget, minél kevesebb az anyagi eszközök felhasználásának és megszerzésének a lehetősége. Az egyházi életben is lehetett annak példáját látni, hogy egy egy gyülekezet, vagy egyén a vagyonszerzést öncéllá tette. Alapot gyűjtött az egyház, hogy a hívek élő áldozatkészségét feleslegessé tegye. Nem hitt abban, hogy az élő hit minden korban élő tőke; hogy a pénzben gyűjtött tőke pedig mennyire nem valódi tőke, azt ma a bankbukások után nem kell magyarázni. A másik gyülekezet, hogy pénzt tudjon szerezni, túlteszi magát az erkölcsi törvényen és a tagok alantasabb ösztöneinek kielégítéséért azoktól pénzt fogad el. Ezzel az eljárással megint a hitelenségről tett bizonyosságot, elfeledkezvén arról, hogy a pénznél nagyobb Isten ott, ahol komolyan hirdetik az igéjét és komoly célokat mutatnak a gyülekezetnek, tud parancsolni a pénztulajdonos embereken át a pénztárcáknak is. Szegénységünket méltatlan eszközökkel akarjuk megszüntetni, lehet, hogy látszólagos sikereket értünk el és minél inkább értünk el ilyeneket, Isten ítélete annál nagyobb, mert a bállokból gyűjtött pénzek tömege annál inkább elfedi előlünk Isten hatalmát és elfeledkezünk a neki való engedelmességről, magunk és Isten közé oda tesszük a pénzt.

Szegénységünk másik oka abban van, hogy önzően magunknak akarjuk a vagyont gyűjteni. Vannak egyházmegyék, ahol a leggazdagabb gyülekezeteknek nincsen református elemi iskolájuk és ezek az eklézsiák megtagadják a kisebb

gyülekezetek támogatását. Nagy gyülekezetek vannak, amelyeknek egy-két kisebbet kellene támogatniuk és ezek elfogadják a nagyobb közösségek támogatását. Emberek vannak, akik igazságtalan eszközökkel gyűjtik a vagyont és kapzsiságukban félreteszik Isten parancsát. Természetesen ezzel a vagyonnal, amelyik nem akar máson segíteni, a hit álláspontja csak szembeállhat.

Az erdélyi református egyház hiveinek 70 százaléka földmives: Ez a földmives társadalom kellő gazdasági ismeretek híjával nem tud akkora anyagi haladást létrehozni, amekkora a meglévő tőkéje mellett kellő tanultság esetén megteremthető volna. A hiveknek ezt a szegénységét nemcsak maguk a hivek, de az egyházak is megérik. Alig van olyan egyházközségünk, amelyik az egyház összes szükségleteit a maga erejéből el tudná látni. Ebben kétségkívül óriási szerepe van a lelkiek hiányának. De nemcsak annak. Sokszor megvan az indulat, de nincs meg a pénz. Helyes dolog-e, ha ilyen helyzetben az egyház egy olyan iskolát létesít, melyik a hiveket fokozottabb gazdasági termelésre tanítja? Helyes dolog egy esetben, ha a gazdasági nevelés mellé igazi keresztyén nevelést is ad. Sokkal jobb lenne, ha egyházunknak több gazdasági erő állana rendelkezése alatt, különösen ha ez az erő maguktól a hivektől tevődik össze. A hivek gazdasági lehetőségeinek fokozása nem ellenkezik az evangélium szellemével, ha ez a munka párhuzamosan utal a vagyon keresztyén kezelésére. Ha csak gazdasági nevelést adunk az iskolában, könnyen megtörténik, hogy tudásuk fölényével szegényeket elnyomó díszkapitalistákat nevelünk és még inkább fokozzuk a hivek között feszülő gazdasági ellentétet. Ha azonban az egyház gazdasági iskolája a gazdasági sikereket hozó szakismeretek alá az igazi református gazda lelkét is oda plántálja, egyházunk egyik legjelentősebb intézménye lesz az új gazdasági iskola.

II.

De most vessünk egy szélesebb tekintetet.

Mi volt a történelem folyamán egyházunk anyagi alapja? A *reformáció* korától egészen az ellenreformáció nagyobb diadaláig, amíg a falunak vagy városnak egyetlen egyháza volt a református, egyházunk gazdasági alapját legnagyobb részt a katolikus egyház gazdátlanul maradt földjei, vámjogai, tizedei képezték. Emellett a jövedelem mellett falun a földes úr adománya és városban a tanács hozzájárulása képezte az alapot. A nép maga, ott, ahol ez szokásban volt, csupán tizedet fizetett. Mai értelemben vett kepe csak a Székelyföldön volt, mert a tized nem személyi, hanem a földdel járó dologi teher volt.

Egyházunk első elszegényedése az *ellenreformációval* kezdődik. Az erősödő római egy-

ház visszaköveteli a régi földeket, vagy azok egyrészét, hol hogyan tehette; a több felekezetre oszló városi tanács nem támogatja az egyházat; a földesúr nagyon sok helyen papista lesz, többé nem a református, hanem a római egyház terheit hordozza. A XVIII. században a tized mellett, ami nem önkéntes és személyes hozzájárulás az egyház szükségéhez, a megkevesbedett egyházi földek mellett csupán a patronus kisebb-nagyobb támogatása marad. Az *1848-as reform* megkevesbíti a patronusi hozzájárulást, mert a jobbágybirtok átmege a szabadbaddá lettek kezébe. A felszabadult emberek viszont nagyon sok helyen nem voltak hajlandók felszabadulásuk után is vállalni a feudális kor dologi terhét: a tizedet. Így kerül a mult század közepén még súlyosabb helyzetbe az egyház. A régi gazdasági alapok egészen megingottak. Újakat kellett keresni, Néhol sikerült a tized dologi terhét a kepezés személyi terhévé átalakítani. Ez azonban nem mindenütt sikerült. Ilyen helyeken örökségek, adományok, rovatatok által az egyházak főleg arra törekedtek, hogy olyan föld-vagy pénztőkét gyűjtessenek, melynek hozama mentesíti a hiveket az állandó hozzájárulástól. Később még a kepefizető helyek is kepeválsági alapot létesítettek. Ezek a törekvések azonban nem bizonyultak elég gyümölcsözőknek. Biztosabb alapokról kellett gondoskodni. A *mult század utolsó harmadának* legbiztosabb alapja pedig az állam volt. Az egyház iskolái és lelkeszi állásai fedezésére kiharcolja az államsegélyt.

Ma a helyzet még súlyosabb. A háború előtt gyűjtött tőkék elvesztek. A nagyobb egyházi birtokokat kisajátította az állam. Ahol megmaradt a föld, ott annak hozama a gazdasági válság miatt aránytalanul kevés. Az állam a lelkeszi fizetések kiegészítése körül állandóan változó mértékkel mér. Egy dolog világos, hogy ezen a téren is csak visszamaradás következhetik. A korszellelem legalább ezt ígéri.

A történelemnek az a tanulsága, hogy eddigi életünk alatt, hol az örökölt birtok, hol a dologi tized, hol a patronusi kegy, hol a gyümölcsöző alapítvány, hol az állam volt egyházunk fő gazdasági alapja és még soha sem helyezkedtünk az igazi alapra: a hivek személyes hozzájárulására. Az is világos, hogy ezek a rendszerek rövid idő alatt megszűntek és maholnap mindenik kicsuszik a talpunk alól. Ez a kicsuszás pedig akkor történik, amikor az iskolák és újabb intézmények fenntartása újabb terheket ró ránk és amikor az az élő tőke, maguk a hivek, akiknek személyes hozzájárulása lesz maholnap az egyházi élet egyetlen gazdasági alapja, minden vonatkozásban egyaránt az elszegényedés útján vannak. Tulajdonképpen csak négyszáz éves fejlődés után jut el egyházunk az igazi református gazdasági alaphoz: a hivek személyes hozzájárulásához egy olyan korban, amikor az egyház terhe több,

mint bármikor és amikor a hivek fokozottabban szegények.

Ebben a helyzetben egyházunknak roppant súlyos kérdése a gazdasági kérdés. Intézményeinknek, szolgálaink életének megfelelő színvonalon tartásához az élő református tőke megmozdítására van szükség. Ha ez a tőke nem mozdul meg, szomorú visszaesés következik be különösen az iskolák, intézmények és egyházi hivatalok fenntartása körül.

*

Mi a segítség útja? Mindenek előtt a hivek lelki nevelése, arra való ráébresztése, hogy egyházunk gazdasági alapja nem lehet más, mint a hivek személyes hozzájárulása. Ahol az igazi hit, Isten kegyelmének megtapasztalása felébredt, ott az áldozat lelke munkál. De ebben a helyzetben, ahol a hivekre a szegénység között nagyobb terhek várnak, nem lehet mellékes kérdés a hivek gazdasági lehetőségeinek javítása sem. Szükséges, hogy újabb terheket tudjanak vállalni. De a hivek felől nézve a kérdést, nekik maguknak is szükségük van újabb gazdasági erőforrásokra, hogy a most folyó gazdasági küzdelemben emberi egzisztenciájukat fenn tudják tartani. Az igazi református gazdasági iskola ebben a helyzetben az egészen új református férfitípus kialakítója lehet. Valóban egy új korszaknak a kezdete. Ha a hitet és a gazdasági szaktudást egyaránt munkálni tudja, helyesebben, ha a gazdasági szaktudás alatt a hitet is építi, a modern református egyház egyik kiinduló pontja lehet. De csak ebben az esetben.

Az egyházi élet gazdasági kérdéseinek leg-súlyosabb vonatkozása a lelkipásztori és nevelői kar fizetésének biztosítása. A közelmúlt megmutatta, hogy ebben milyen fontos szerepe van az állam támogatásának. A korszellem irányva ennek a támogatásnak a megvonása (Oroszország), vagy olyan magatartásért való fenntartása, ami az egyház lényegével ellenkezik (Németország). Itt az ideje az egyházi önellátás megteremtésének. Ehhez pedig mindenekelőtt cselekvő hit és azután gazdasági erőforrás szükséges. Az új lelkipásztori és nevelői tábor nem igen várhatja, hogy a munkájához szükséges új gazdasági alapokat valaki más meg fogja teremteni. Az új gazdasági mozgalomnak eddigi két, időből kiesett vonaláról kell letérnie. Nem elég az állam felé újabb és újabb követelődzésekkel fellépni, sem a hiveket nem kell bálók és mulatságok árán „áldozatra” mozdítani, hanem neki kell látni komolyan az evangéliumi munkának, természetesen nem azzal az elgondolással, hogy az nekünk új fizetési alapot hozzon, hanem Isten dicsőségéért. Az Isten dicsőségének szolgálata önként hozza magával az áldozatot is. Másfelől mindent meg kell tennünk, hogy a mi népegyházunkban, ahol a hivek nagy többsége mezőgazda, a termelés fokozódjék, az értékesítés szerencsésebb szervezetekben történjék. Ehhez a munkához az élő

hit mellett nagyon alapos szaktudásra is szükség van a theologusnak.

De ahogy a gazdasági iskola gazdasági törekvése hit nélkül értéktelen, ugyanúgy a theologus gazdasági ismeretei sem sokat érnek, ha azok és a theologiai műveltség között nem tudnak theologiai elvek alapján nyugvó szálakat húzni.

Mi örömmel üdvözljük az új gazdasági iskolát és a belőle kiinduló hatásoktól sokat várunk, de a benne meginduló élet *alapját* csakis az Evangéliumot ismerhetjük el.

László Dezső.

„IGY SZÓLAZ ÚR”

A jóság útja.

Zsid. 13:20—21.

Sokan vannak, akik jót akarnak. Nem kételkedem abban, hogy majdminden szülő és nevelő őszintén jóra akarja nevelni gyermekét, még akkor is, ha maga nem jár a jó úton. Látszik ez abból, hogy milyen sok templomkerülő szülő küldi el azért gyermekét a templomba. Sokan akarják a jót. De legtöbbször csak addig jutnak el, hogy biztatják az embert: légy jó! tedd ezt, tedd azt! És nagyon kevesen jutnak el oda, hogy úgy akarják mások javát, mint az apostol, a ki nem annyira embernek *parancsol*, mint sokkal inkább Istentől *kér*. Légy jó! — mondja a világ bölcse, a jóakaratu ember és aztán jaj neked, ha nem leszel jó! Tegyen Isten készséggé a jóra! mondja az apostol és vele minden igaz krisztuskövető.

Mert hiába, *mi nem tudunk jókká lenni* — Nélküle.

Elérhetünk sok mindent. Lehetek csodálatos alkotó vagy szervező a gazdasági életben, technikában, lángész a tudományban, politikában, művészetben, lehet a nevem művelt ember, kultúrlény — mindez csak máz, csak annyira tesz jóvá, mint a rezet arannyá a befuttatás. Isten nélkül még azt se látjuk tisztán, hogy mi a jó. Sőt a jót keresve is a bűnbe megyünk és viszünk másokat is. Soha megdöbbenőbb ember ezt nem igazolta, mint a zsidó főpapok és irástudók, akik — meg vagyok győződve róla — a maguk látása szerint jót akartak magukkal és népükkel s így vitték bele szívüket és a reájukbizottakat a legszörnyűbb gonoszságba. Az a nagypéntek és az a kereszt az emberi szív jóságának a megdöbbenő, letagadhatatlan csödjé. Jóság helyett a poklot idézték föl.

Am Isten „a békességnek Istene”, aki megbocsátott az embernek. Nem áldozati bárányok véérért, hanem „örök szövetség vére által”. És „kihozta a halálból a juhoknak nagy pásztorát”. Ez a jóságos Isten fejelete az emberi gonoszságra. De itt nem ér véget az Ő kegyelme. Mint igaz szabadító, aki nem elégszik meg azzal, hogy visszahozza az elmerültöt a halálos örvényből, hanem a megmaradás és új élet útjára is rásegíti, úgy tesz velünk Isten, amikor nemcsak kiragadott Krisztus feltámasztásával a kárhozatból, hanem készséggé is tesz a jóra...

... ha kérjük! Amíg nem kéri az ember, addig nincs is szüksége rá, mert azt hiszi, hogy magagától is képes jóvá lenni. Az apostol kéri ezt a jóra való készséget annak a gyülekezetnek, ahova ír. Szava tehát sokkal inkább imádság, mint intés számukra. Ha van, akiket szeretnénk jobbaknak látni, akik, úgy érezzük, ránk vannak bízva, a jobb útra mi is csak így vezethetjük el őket: nem annyira intéssel, mint sokkal inkább imádsággal. Mert *csak Isten tehet készséggé a jóra*, „Annyira megromlottunk-e, hogy a jóra egyál-

talán alkalmatlanok vagyunk, minden gonoszra pedig hajlandók? Bizonyára úgy van, ha csak a Szentlélek újjá nem szül bennünket, — mondja hitvallásunk.

De hogyan tudnánk jóvá lenni, mikor magunktól még azt sem tudjuk, hogy mi a jó, míg a Szentlélek még nem tanít rá, hogy csak egy jó van: Isten akarata, egy jó út: Előtte kedves lenni. Amilyen természetes ez a hívó lélek előtt, éppolyan visszatetsző az álkereszténynek és pogánynak. Anyjára idegen fölé, mint az irástudatlan számára a betű. És ahogy elképzeld, hogy

egy soha irni-olvasni nem tanult ember írjon valamit, éppolyan képtelenség, hogy magától az ember az igazi jót Isten akaratában felismerje és cselekedje. Isten nélkül, ha még olyan zseniálisak és műveltek is vagyunk, csak a magunk „jó” akaratát kergetjük és — a magunk dicsőségét keressük. Mennyi szép munka vész így kárba s hány ember csalja meg magát!

Boldog, akit már késszé tett Isten a jóra. Aki az Ő akaratát keresi mindenben. Aki Neki ad dicsőséget itt és az örökkévalóságban! H. J.

Gyermekeink jövője.

Akre Isten bármi módon gyermeket bízott, annak mindig ébren kell tartania a kérdést: Mi lesz a reám bízott gyermekkel? Az idők változnak, a gyermekeink nőnek, a helyzet és felelősség más, de a kérdés gyökereiben mindig ugyanaz, követelő erejű és időszerű.

Van erre a kérdésre éppen ilyen változatlan felelet is, világos, egyszerű: Gyermekeinkből az lesz, amit Isten akar. Életünk, tehát gyermekeink élete is, jövendők, tehát gyermekeink jövője is mindenestől és teljesen Isten kezében van. Egyedül tőle függ, hogy élnek-e, vagy halnak, hogy életük biztosan, boldogan, megnyerten lvel-e, vagy aláhull szárnyatörtén és elvész a boldogtalanságban.

Aki így felel — csak hittel lehet így felelni —, a reábízott ifjú lelkek életútja felől sohasem aggódik. Nem aggódik, mert tudja, hogy önmérsztő aggodalmaskodásával úgyse érne el semmit, de annál nagyobb megfontoltsággal és körültekintéssel tesz gyermekei jövődjéért. Számontartja azt a nagyon világos különbséget, ami fennad Isten munkája és a mi munkánk között. Más az, amit Isten elvégez nélkülünk, sőt ha kell, ellenünk is és más az, amit nekünk kell, éppen az Ő parancsából elvégeznünk. Isten anélkül, hogy életünket egy pillanatra is kibocsátaná kezéből, reánk bízta a gyermekeket és világos megparancsolta, hogy mit tegyünk velük és értjük, életük biztos jövődjéért. Amit Isten így parancsol, azt meg kell tennünk, azért felelősek vagyunk. Nem lehet súlyosabb vád egy ember ellen az ítéletben Isten előtt, mint egy, a felelőtlenség miatt megrontott gyermeki élet.

Milyen életet óhajtunk gyermekeinknek? — vetődik fel a kérdés. A feleletek lehetnek különbözők, de a lényeg a szavak mögött azonos: természetesen igaz, biztos és boldog életet. Ha van ilyen — teszi hozzá a kételkedés. A hit szava itt a határozott igen. Van, sőt az az élet, amely felé Isten irányult, minden emberi nyomorúságot legyőzően nem is lehet más, mint igaz, teljes, gazdag és boldog. Isten maga adja, készíti ezt számunkra és jelöli ki atyai gondoskodással a legkisebb lépéssel is, csak követnünk kell és vinnünk ezen az úton gyermekeinket. Egy bizonyos. Ez az út nehéz. Keskeny út. Nehéz a rajta való járás és kevesen is keresik. De az egyetlen biztos ennek az életnek sokféle útjai közt. Lehetnek könnyebb utak, fényesebb ígéretek, csábítóbbak és látogatottabbak, de ezzel egy sem ér fel. Ennek kétségtelen biztosítéka is van: Isten tette és ígérete.

Az igazi élet útjára való vezetés nem egyesekre van bízva, hanem az Istenben hívők és Neki engedelmeskedők egész seregére, az egyháza. Az egyház e megbízatásnak tesz eleget, amikor iskolákat emel. Az Isten Igéjének hirdetési helye, a templom mellé állítja az Ige veteményes kertjeit, az életre vezető tudomány hajlékait, hogy azok falai közt mindig megújuló nemzedékek találjanak irányítást.

Ma akadnak emberek, akik nem tudják megérteni az egyháznak iskoláihoz való ragaszkodást. Olyanok ezek, akik nem ismerik ezt a lelki hátteret, kivülről és idegenül nézik az iskoláinkban folyó munkát. Akik Istenre tekintenek és Neki akarnak engedelmeskedni, azok küldetés magyarázat nélkül tudják, hogy mit jelent gyermekeink jövődjében az igazi egyházi iskola. Egyszerűen elmondják: Nem tudom pontosan kifejezni,

hogy miért ragaszkodom hozzá. Jobb talán, mint a másféle iskola? Nem, hiszen vannak hibái is. Nem jobb esetleg (de esetleg igen), hanem más. Biztosabb kildatásokat nyújt? Nem mondhatom, mert reá is reávetődik az általános bizonytalanság árnyéka, mint mindenre, de más kildatásokat. Csak azt tudom s nekem ez elég, hogy hit és vér szerinti elődeim és társaim benne nőttek fel, benne nőtem fel én is s amit benne nyertünk, tűz-állónak bizonyult s nincs okunk panaszkodni reá. Hiszem, hogy Isten minden hibája és minden nehézsége ellenére fel tudja használni gyermekeink igaz életre vezetésére is. Mint a magvető, aki bizik, hogy jó talajba szórja a szemet, úgy bocsátom gyermekeimet az egyház iskolájába és Istenhez imádkozva várom az aratást.

Az előbb használtam ezt a kifejezést: az igazi egyházi iskola. Az az igazi egyházi iskola, amely valóban az Isten szerinti életre készít elő. De hogy valamelyik iskola ilyen lehessen, ahhoz nem elég, ha az egyház tartja fenn, hanem élni kell benne az Isten iránti hitnek és engedelmességnek, a minden vihart kiálló lelki kösziklára való támaszkodásnak. Az igazi egyházi iskola tehát nemcsak anyagi támogatást vár, hanem olyan lelki támogatást, amely valóban céljához segít. Várja, hogy pártfogói és már szárnyrakelt tanítványai táborként, de lelki fegyverekkel felszerelt táborként álljanak mögötte, hittel és háládatos, de kötelező hűséggel. Várja, hogy egy nagy család legyen körülte, mely hozzátartozónak érzi magát, amely ha kell, imádkozik, ha kell harcol szóval és tettel a lelki édesanyjéért, a régi szép kifejezéssel: Alma Materért. Várja, mert tudja, hogy Isten ezáltal készíti igazi jövődjét számára és rajta keresztül az egyház ifjúsága számára.

M. NAGY OTTÓ.

Isten felé csak ésszel nem közeledhetünk, oda jó, nemes, tisztaszív is kell.

Prohászka Ottókar.

Két eltörölhetetlen jellemvonása van az Isten képének: az igazság és a szeretet.

Bólyai Farkas.

Gusztáv Adolf, a hős svéd király kardján, amely még ma is megvan, ezek a betűk olvashatók: V. D. M. in Aet. Verbum Domini Manet in Aeternum. (Isten ígéje megmarad örökké.)

Budapesten az Üllői-úton épült új református templomot most szentelte fel Ravasz László püspök. A templomot a világháborúban elesett hősök emlékezetére az „Emlékezet templomá”-nak nevezték el. A főhelyen gr. Tisza István márványemléke van elhelyezve. A templomavatás alkalmával Szabó Imre esperes predikált. Predikációját azzal a könyörgéssel zárta, tartsa meg az Isten ebben az országban a felekezeti békeséget a keresztes és a csillagos templomok között is.

Követelőző szegények, titkos szegények.

Erdélyszerte nagyon sok szegény él ma. Megszaporodott a koldusok száma, de nem ez az igazi fokmérő. Hiszen ott vannak a munkanélküliek, az állandóan tönk szélén álló kisiparosok, kiskereskedők és mindazok, akiket állásukból elbocsátottak. Városi vagy községi, általában „hivatalos” munkára ma csak a leg-ritkább esetben vesznek fel kisebbségit, tekintet nélkül arra, hogy azon a helyen, ahol a munka folyik, mennyi idő óta és milyen számarányban élnek a mieink.

Ha elnézzük, hogy egy nagyobb város segélyosztó hivatalaiban milyen töméntelen szegény fordul meg, elborzadunk. Csak egy olyan aránylag szűkebb körű és kis adományai miatt nem is nagyon fogalmas helyen, mint egy lelkeszi hivatal, a legváltozatosabb formájú kérésekkel és a legellentetesebb szegény-lípusokkal találkozunk.

Talán az állandó kommunista propaganda és nem utolsó sorban a regáttal való könnyű érintkezés az oka annak, hogy az adománykérő szegények legnagyobb része az u. n. követelőző szegény vagy egyszerűen csaló.

Az utóbbi években egyre gyakrabban tűnnek fel a csaló, de annál követelőzőbb „szegények”. Mult héten történt például városunkban, hogy egyik ismerősömet megállítja az utcán egy bekötözött kezű parasztasszony azzal, hogy őt most eresztették ki minden pénz nélkül a kórházból és útiköltségéhez 15 lej hiányzik: legyen szives őt kisegíteni. Ismerősöm odaadta a 15 lejt, de nagyot nézett, mikor három nap múlva ugyanaz az asszony ugyanezzel a történettel újabb 15 lejt kért tőle. Azt hiszem, minden lelkeszi hivatal épenúgy, mint a miénk, őriz egy pár aláírt elismervényt, amit teljesen valószínűnek látszó történettel, teljesen becsületes képi emberek adtak azért a „pár napra szóló” kölcsönért, amit soha eszükbe sem jutott megadni. Az IKE-nek is van egy ilyen „házi családja”, egy Schmiel Bernát nevű állítólag cluj-i IKE-tag, aki néha Erdélyszerte, néha városunkban jelenik meg és rendez gyűjtéseket a maga számára. Egy komolyabb munkát is kerestünk neki: egy hét alatt megszökött.

Ide tartoznak az időnként megjelenő és legtöbbször igen követelőző fellépésű „jobb családból való” asszonyok és leányok, akik ceruzát, radírgumit stb. szottak árulni, mégpedig a legkevesebb szükséges fajtát és a legdrágább áron. Az ilyenek adományt nem fogadnak el és mert áruiukból legkevesebb egy tucatot lehet csak venni, igen könnyen elveszik a „jókedvű adakozó” jókedvét. Ez a típus ugyan már átmenetet képez a nem csaló, de követelőző szegények felé, mert valószínűleg őket is becsapják azok, akik az árut rájuk szözzák.

Viszont vannak szegények, akik rájöttek, hogy nagyon jó üzlet szegénynek lenni, ha van az emberben megfelelő szemtelenség és némi emberismeret. Ezeket nem lehet lerázni és nem lehet megszégyeníteni. Lasankint olyan törzsvendég-féléknek is nézik őket az adományosztók, odaadva nekik a havi 10—20 lejt, amiért pontosan jelentkeznek. Különös ismertető jelük, hogy a második látogatástól kezdve nem szoktak kopogtatni, köszönni, sőt nem is beszélnek, ha már egyszer megalapozták a „szegénységüket”.

Hát az igazi szegények? Egyéni véleményem, hogy az adományokért jelentkezők között ilyen van a legkevesebb. Nem azt mondom, hogy az ilyenek nem kérnek soha, mert mély sebeket és nagy nyomorúságot talál az ember sokuknál. De valahogy az igazi szegénység fogalmában is benne van az, hogy ez rejtett, *titkos* szegénység. Mikor egy szegény (nem hivatásos koldust érték itt) megindul kéregetni, abban már van valami szinpadias vonás, hiszen az adakozó az első benyomás után ad, ha ad valamit: tehát nem az a fontos, hogy *valójában* milyen szegény az illető, hanem hogy *milyennek látszik*. Az igazi szegénység pedig nem *látszik*, hanem *van*.

A mi „jókedvű adakozóinknak”, akár egyes emberek, akár intézmények legyenek is azok, nagyon nagy hibájuk, hogy nem igen keresik a módot a csaló és az a követelőző szegénység leleplezésére és a titkos szegénység kikutatására és tényleges megsegítésére. Talán még a Nőszövetségek tettek legtöbb és legjobb sikerült lépést ebben az irányban. Utalok itt arra, hogy pl. a karácsonykor kiosztandó ruha- és cipő-segélyeket azoknak az iskolás gyermekeknek adják, akiket a vallás-tanító lelkészek kijelölnek. És általában arra a segítősi módra, hogy egyrészt a lehetőség szerint utánajárnak a segély-kérőknek, másrészt *nem pénzt*, hanem ételmelet vagy ruhafélélet adnak.

Nem rázhatja azonban le Anyaszentegyházunk a szegény-kérdést azzal magáról, hogy a Nőszövetség dolga. Aminthogy a gyakorlatban sem így van. Jézusnak figyelmeztető szavai: „A szegények mindenkor veletek lesznek és amikor csak akarjátok, jót tehettek velök” (Márk 14:7), elsősorban a tanítványokhoz s így az akkor általuk képviselt egész Anyaszentegyházhoz is szólnak és minket mindnyájunkat szíven kell hogy találjanak.

Nemhogy nem megoldás, de egyenesen kiforgatása a Jézus parancsának az a mód, ahogy mi a szegények segélyezését véghezvisszük. Mert amíg még a mi kevesünkben is sok jut a csalóknak és a követelőző szegényeknek, — addig az igazi szegények ismeretlenek előttünk és azokból az adományokból, amiket egyenesen rájuk gondolva adnak az Egyház tagjai, legtöbbször nem részesülnek. (Mindezek különösen a nagyobb városokra nézve érvényesek.)

Azt még meg lehet érteni, hogy hibeink mód, alkalom és idő híján nem kereshetik fel a titkos szegényeket és nem közvetlenül rajtuk segítenek. Hiszen az első keresztények is az apostolok lábához tették le adományaikat. Ezt, mondom, meg lehet érteni, bár sokszor kényelemszeretetből és érdemkeresésből fakadnak az adományok, nem is szólva azokról, amik belelítőznek a Máté 6:2—4 itéletébe. De nehezen érthető meg, hogy Egyházunk, amely végeredményben nagyon is hivatott a szegény-segélyezés gyülekezetekénti megoldására, lévén *az Istentől rendelt feladata*, — miért kapkod, kisérlétezik csupán nagyon kicsiny sikerrel?!

Nem tudom, valamelyik egyházközség megoldotta-e már csak részlegesen is a titkos szegények segélyezésének kérdését, egyáltalán a szegény-segélyezés feladatát? Városunkban két kísérletről tudok, amelyekben több-kevesebb eredmény várható. Egyik a hídelvei kör kísérlete, ahol a legritkább esetben adnak pénzt a szegényeknek, mert egyezségük van (vagy csak volt?) egy fűszerkereskedővel, akik utalványaikra cukrot, lisztet stb. ad az arra szorúltaknak. Ugyanítt megpróbálták a titkos szegényeket is számontartani; az adományokat pedig havonként összeszedett perselyekkel gyűjtik. A másik kísérlet a belvárosi parochiális köré, ahol a tehetősebb egyháztagoktól kis könyvecskék alapján juniustól kezdve hat hónapon át havi megajánlások alakjában gyűjtenek, hogy a begyűlt összeggel a téli három hónapon át segélyezni tudják az igazi szegényeket. Ez a próba most folyik s a gyűjtés sikere elég szép is, de a kivétel még bizonytalan a titkos szegényeket kikutató, megbízható segítőtársak hiánya miatt. Erre a feladatra hivatásból kifolyólag a presbyterium volna illetékes: de hol vagyunk mi még (vagy már?) egy ilyen irányú munkát is végző presbyteriumtól?!

Ideje volna, hogy Egyházunk Nő-, Férfi-, Leány- és Ifjúsági Szövetségeiben, presbyteriumában és egyéb *Istentől ilyen célokra rendelt* szerveiben végre felkarolná az igazi szegények dolgát és beteljesítené a Krisztus törvényét: „Jobb adni, mint venni”. Ideje volna, hogy lelkipásztoraink megmondják, hogy az utolsó,

isten „vizitáció” nem az iroda rendben levő iratai és a külső látszat után fog itélni, mint igen gyakran az esperesi és püspöki vizitációk, — hanem a félelmetes kérdés szerint: „Éheztem, adatok ennem? Ruhátlan voltam, felruházatok?”

És jó volna arra is rájönni, hogy Jézusnak nem az a feladata, hogy a köveket kenyerekké változtassa

(bár a szegény sokaságot nem szokta éhesen elengedni), hanem elsősorban az, hogy a lelket keresse, táplálja és tartsa meg adományokon épen úgy, mint az Ige szavakkal való hirdetésén keresztül. Nem Krisztusi értelemben gazdag az, aki csak kenyeret vagy ruhát tud adni, mert az igazi szükség az „életnek kenyere.”

Sipos Géza.

Beszélgetés gyermekeink jövőjéről.

Az iskolai évnyitó ünnepély felújított bennem egy régi emléket. Pár évvel a világháború előtt egyik kiváló igehirdetőnk „Tavasz az őszben” című beszéddel nyitotta meg az iskolai évet. Valóban a régi évnyitó ünnepély tavasz volt az őszben. Biztos jövő felé nézett az ifjúság, tudta, hogy a tavasz után valóban munkás nyár fog következni. Azzá lehet, amivé lenni akar. Ha egyszer feljutott a középiskolába, annyi lehetőség állt előtte, hogy szinte nem is tudott választani. A szülők boldogan legeltethették szemüket a gyermekek seregén, büszkék lehettek a saját gyermekeikre és jó előre számíthatták, hogy milyen pályára küldjék azokat. És milyen jó volt a nevelőknek. A régi pedagogia kitaposott útjain játszi könnyedséggel lehetett a gyermekeket vezetni. Volt elég szabad idő az egyéni ambíciók kielégítésére. A hosszú vakációkat nem zavarták nyelv-tanfolyamok és más kurzusok. Az évi fizetésből bőven tellett úlazásra és nyaralásra. Nem volt pénzgond az iskola felett.

Ma, ha az ifjúság seregére nézünk, inkább azt mondhatjuk: *ősz a tavaszban*. Mintha megütötte volna a korai dér az ifjúság szokellő életét, leereszkedtek a sorompók az ifjúság előtt. Tanul, de nem tudja, mivel végzi, s ha túl is jut az érettségi kézi-tusáján, miképen ússza meg az egyetemet és ha el is végzi azt, mit csinál az oklevéllel? A szülők sem adlák nyugodt lélekkel iskolába a gyermekeket. Mennyi küzdelem, önmegtartózkodás kellett ahhoz, hogy előteremtsek a tandíj első részletét és mégis milyen bizonytalan, hogy mi lesz az eredménye a gyermek tanulásának. Érdemes e évente súlyos ezreket dobni ki tandíjra és egyéb iskolai kiadásokra? Az iskolák fölött nehéz őszi fellegek boronganak. Hideg őszi szél súvít át a szeptember közepi ragyogó napsütésen. A tanár ambícióját letöri sok kényszermunka, a sok rublika, kimutatás és ellenőrzés. Vége a személyes hatásnak, bele kell iktatódni a nagy üzemi kényszerű mozgásába.

Mi az oka annak, hogy ilyen borongó, őszi gondolatokkal indulunk neki az iskolai év munkájának? Én azt hiszem az, hogy nagyon ránk fekszik a *holnap gondja*. Ma még ki tudtuk fizetni a tandíjat, meg tudtuk szerezni a könyvet, ma még lehet tanulni az iskolában, érdekesek is, amit a tanárok mondanak, ma még lehet tanítani a tantermekben, ott van az ifjúság, de mi lesz holnap, lesz-e eredménye mindannak, amit el akarunk végezni?

Eszembe jut a Jézus szava, ne aggódalmaskodjatok a holnap felől. Sokan azt úgy magyarázzák, hogy Jézus el akarja terelni a figyelmet az élet égető kérdései felől. Ne vegyünk tudomást a nehézségekről, csukjuk be azok előtt a szemünket, legyünk idealisták, narcolizáljuk, csaljuk magunkat az evangéliummal. Aki azonban igazán értelmesen olvassa ezt az ígét, meglátja, hogy Jézus nem mondja, hogy egyáltalán ne aggódalmaskodjunk, csupán azt, hogy ma ne a holnapért aggódjunk. Megvan minden napnak a maga gondja. Ma ne a holnapért, hanem a máért tusakodjunk. Ma ne a holnap kérdéseinek megoldhatatlanságán sopánkodjunk, hanem fáradjunk a ma kérdéseinek megoldásán. Társadalmunk erejét épen ez bénítja meg. Elképzeltünk egy jobb tegnapi után egy még jobb vagy türethetőbb holnapot s mivel a mai jelek alapján ennek a holnapnak eljövételében nem merünk bízni, nem is merünk komolyan szembe nézni azokkal a kérdésekkel, amelyeknek ma kell megoldani és amelyeknek megoldásához Isten ma ad erőt.

Nincs álmódzóbb ember, mint a mai. Képzelt világától semmiképpen nem akar elszakadni. Nem látja, hogy egy egész világrendszernek lett vége és ebben az óriási változásban az ő számára sem lehet fenntartani a régi álmokat. Hihetetlenül rossznak álmódja a jövőt és ez mindennél jobban megbénítja. Jézus reális életlátásra szoktat. Ma nem tudom a holnapot, ma azt kell tennem, amit ma parancsol Isten.

1. Mit jelent ez az életlátás az ifjúság felé? Az ifjúságnak el kell végeznie minden nap annak a napnak a feladatait. Az a diák, aki a napi leckét szorgalmasan megtanulja, a tanuláson keresztül nemcsak egy tudásanyaghoz jut hozzá, de önmaga gondolkozási képességét és ítélő erejét is kiszélesíti, megerősíti. Az ilyen fiú kevésbé félhet az érettségi és egyetemi vizsgák szigorától. Minél inkább elvégzi azt, amit a ma parancsol, annál inkább alkalmasabb lesz a holnap küzdelmeire. Ha megtanulja minden napját Isten színe előtt megvizsgálni, olyan lelki tőkére tesz szert, amelyből minden körülmények között termékeny jövőre bontakozhatik ki. Ha egy nép ifjúsága minden nap azzal a hittel végzi el feladatát, hogy azon az egész jövőre fordul meg, már pedig tényleg a mai munkán fordul meg az egész jövőre, nemcsak a má, de a holnapot is megnyerte.

2. Kérдем azt a *felnőtt társadalmat*, amelyik telesírja a világot, mert iskolából kikerülő gyermeke számára nem tud kenyeret biztosítani, hogy a sopánkodáson kívül *mit tett* azért, hogy valóban biztosítsa is a gyermeke kenyerét? A legtöbbször csak annyit, hogy a gyermeknek időt adott a tanulásra és érette kifizette a tandíjat. De ez vajmi kevés. A régi magyar intelligencia az állam keretében helyezkedett el. Elölünk ez az út zárva van. Új lehetőséget legfeljebb az egyházak, meglevő gazdasági szerveink és a magán gyakorlat jelenthet. Egyházainknál úgy a lelkipásztori, mint a tanári pályákon túltermelés van. Gazdasági vállalataink állandóan ki vannak téve az új munkatügyi törvények rendelkezéseinek. A magángyakorlat megkezdéséhez nincs meg a megfelelő tőkénk, meg aztán roppant nagy a versengés is. A román ügyvéd jobban elintézi az ügyem, gondolják sokan, nem tudván, hogy a fiatal magyar ügyvédek már tökéletesen beszélnek románul. A több tőkével rendelkező zsidó orvost tökéletesebbnek tartjuk, mert külföldön végzett és jobb röntgengépe és egyéb istencsudája van neki.

Miért nincs hely sehol a mi fiaink számára? Azért, mert még nem volt elég mindjárt húsz esztendő arra, hogy *sajátos kisebbségi szerveit* az erdélyi magyarság megteremtse. Még nem vettük komolyan, hogy mi valóban kisebbségi sorsban élünk. A kisebbségi sorsot úgy fogtuk fel, hogy mi másfélmillióan kisebbségi sorsban élünk a Magyarországon élő többségi nagy magyarsággal szemben. Helytelenül értelmeztük kisebbségi sorsunkat. A mi sorsunk nem kisebbségi sors, mert el vagyunk szakítva a többségi magyarságtól, hanem azért, mert tizenötmilliót kitevő többségi nép között élünk. Nem illeszkedünk bele a tényleges helyzetbe, mert itt is álmodozva néztük a múltat és a jövőt.

A kisebbségi magyarságnak kisebbségi szervezetre van szüksége. Olyan szervezetre, ami itt termett, ami innen nőtt ki, ami a kisebbségi élethez talál. Meglevő u. n. kisebbségi szervezetünk javarésze a régi magyar élet másolata és egy nagy magyar élethez van szabva. Merem állítani, hogy mihelyt megteremti az erdélyi magyarság kisebbségi politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális életrendszerét, azonnal kevés lesz az a fiatal intelligencia, amelyik az egyetemen tanul. Valójában megdöbbenően kevés az a fiatalság, amelyik az egyetemen tanul. Csak optikai csalódás a túltermelés. Népünknek jóval több egyetemet végzett, tanult emberre van szüksége, mint amennyit az egyetemeken látunk. De nekünk szükségünk van arra, hogy igazi kisebbségi szervezetünkben ezt az intelligenciát munkába tudjuk állítani.

A mai felnőtt nemzedék, amelyik aggodalmaskodik a gyermekei jövődjéje miatt, ne aggodalmaskodjék a jövődjéje miatt, hanem ma dol-

gozzék azoknak a kisebbségi kereteknek a megteremtésén, amelyekben fiait el tudja helyezni. Ha az erdélyi gazdasági termelést és fogyasztást szövetkezetiileg meg lehetne szervezni, egyszerűen több ezer fiatal magyar tanult embert lehetne elhelyezni. Mit jelentene, ha a falú szövetkezeti vezetője érettségizett, vagy legalább is középiskolát végzett ember lesz? Elnézem, hogy egy egy falúból harminc-negyven asszony jön be öt-tíz liter tejjel a városba. Ha ott tejszövetkezet lenne, ez a sok asszony otthon maradhatna a faluban, végezhetné a maga dolgát, szöhetné, fonhatna, keret művelhetné, gyermekét gondozhatna. Egy erkölcsi alapon nyugvó tejszövetkezet mellett mindenik asszony megkeresné a tej után azt, amit eddig kapolt, felszabadulna a munkája és még kenyeret találna egy új ember, aki a falúnak gazdasági előadója stb. lehet.

Ez a szervezés a ma gondja és nem a holnapért való sopánkodás. A sopánkodással sem mire sem megyünk, legfeljebb annyira, hogy olyan légkört teremtünk gyermekeink körül, amelyben ők igazán nem tartják érdemesnek a tanulást. Hígyjük el, hogy gyermekeink azért olyan reménytelenek, mert semmi felemelőt nem látnak a körülöttük élő felnőtt társadalomban. Milyen más pezsdülése volna az ifjúság munkájának, ha az ifjak látnák, hogy érdemes nekik tanulniok, mert a szülők és az idősebbek építik azokat a kereteket, melyekben ők lehetnek a mult folytatása. Ne ámisítsa magát a felnőtt nemzedék azzal, hogy neki erre már nincsen ereje, hogy ezt a szervezkedést már a fiatalabbnak kell elvégezniök. Ők előbb-utóbb ezt megkísérik. De mennyivel nehezebb lesz, ha ismét elvesztegetünk pár esztendőt a drága kegyelmi időből. És mennyivel felmentőbb lenne az Isten ítéletet felettünk, ha az apák nemcsak elindítanák a fiakat egy bizonytalan élet felé, de mindent megtennének, hogy ez az elindítás kijelölt cél felé is haladjon.

És mennyivel könnyebb lenne a holnap gondja, ha a jelen gondját komolyan megkíséreltük megoldani. A mának egyre újuló sikerei elvonnák a szemünk elől a holnapi rémek látását, könnyebbülnének terheink és győznénk az aggodalmak felett.

De ehez munkára van szükség. És pedig közös munkára. Ne nyugtasson meg, hogy összeköttetések révén az én fiam kivétel, neki még lesz hely, ha Erdélyben nem, hát... Magyarországon. Siránkozásból még nem épült élet, de munkából igen.

Ma azt mondják, szakadék van a két nemzedék között. Én már túl vagyok azon, hogy ilyen kérdésekkel bibelődjem. Egy dolog bizonyos: a mai feladatok lelkiismeretes betöltése mindenképpen egygyé tud tenni mindnyájukat és el tudja üzni a jövődjéje rémeit.

ő.

KERESZTYÉN KRITIKA KÉZ A KÉZBEN

Koldus fogások.

Késő este megyek haza. Az egyik utcasarkon síró gyermekre bukkanok. Kikérdem a panaszolnivalója felől. Nem mer hazamenni, mert elvesztette a tíz lejt, amivel édes anyja kenyérért küldötte. Szívesen segíték rajta, hogy megvehesse a kenyeret. Egyik ismerősöm látja az esetet és figyelmeztet, hogy a fiú becsapott, mert tegnap éppen bevált, harmadnap ugyanazt a szerepet. Öszönös jóhiszeműségem tiltakozott a gyanúsítás ellen. Sajnos, pár nap múlva ismét én lettem volna az áldozat, mert ugyanaz a fiú ismét elvesztette a kenyér árát.

Kisírt szemű asszony állítja meg a feleségemet. Most jövök a kórházból, meghalt a lednyom, még csak 40 lejre lenne szükségem, hogy eltemethessem. Az aznapi ebéd-vacsora ára átvándorol az asszony kezébe. A mód-szer bevált, harmadnap azonban már csüörtököt mondott, mert ismét csak a feleségemtől kéri a hiányzó 40 lejt.

Hivatalnok özvegye vagyok, kérem szíves pártfogását — kopogtatnak be az ajtón. Tíz lejnél kevesebb adományt az ember szégyel adni.

A koldus előre megnézi az ajtóra kitett névjegyedet. A tiszteletes urat keresi, vagy a tanár urat. Azt mutatja, hogy ismer, a bizalmad mindjárt nagyobb vele szemben.

Mostanában gyakran jönnek ivvel. Egy pár N. N. után tisztán áll az üres hely. Az ilyen koldus megint jó pszichologus. A hatás ritkán marad el.

Ha ételt akarsz adni, megsértődik. Csak pénz kell. Hallottam egy ismerőstől, hogy szeme láttára dobta el a koldus a szép darab húst, amit szeretetből kapott.

Az ajándékba kapott cipő kivándorol az öszerre és az ára a pálinkás pohárba folyik.

Természetesen becsületes szegények is vannak. Ezek sokkal ügyefogyottabbak, inkább a szemükkel kérnek.

De mi az oka, hogy ilyen sok hamis eszközzel élő koldussal találkozunk?

Egyik ok egészen nyugodtan lehet az, hogy ilyen fogások nélkül nem tudnak kellő hatást elérni. A mai ember általában csak akkor ad, ha konkrét szükségét ismer. Kénytelen a koldus ilyen fogásokat alkalmazni, mert különben hoppn marad.

A másik ok azonban az üzleti szellemben rejlik. Ma egész koldustrószők vannak, kisebb-nagyobb ágenssekkel. Különösen a gyermekeket képezik ki a koláulás mesterfogásaira. A gyermeknek a felnőttek is szívesebben adnak. Az általuk gyűjtött pénzt viszont az idősebbek elisszák s gyakran azért nem adnak belőle a gyermeknek, hogy szánalomraméltóbbnak látszódjék.

Ezt a cikket nem a koldusok, hanem magunk ellen akartam írni. Ez az egész helyzet azt igazolja, hogy mi nem fáradunk azon, hogy a koldusokról való gondoskodást szervezett munkává tegyük. A rendszeres segélygondozói munkában a pénz odajut, ahol valóban segíteni tud. Ha az egyházak komolyan nekilátnak ennek a kérdésnek és a városi tanácsok támogatását megnyerik, lehet a társadalomban olyan mozgalmat indítani, amelyik után nem ad senkinek, hanem a koldusoknak szánt összeget átadja a gyülekezet szegénygondozóinak, akik az arra rászorult szegényeket abból támogatják. Általában magának a koldusnak közvetlenül nem lenne szabad semmit, különösen pénzt adni. Így az alkoldusok nem vennék el a szegényeknek szánt segítséget, viszont a szegények alaposabb támogatásban részesülhetnének.

Amíg nincs szervezett gyülekezeti szegénygondozás, mindig ki vagyunk annak téve, hogy álszegények támogatása közben a valódi szegényektől vonjuk meg filléreinket. Egyházaikban keresztül olyan munkát és olyan közszellemet kell teremtenünk, amelyik valóban segíti a szegényeket és lehetetlenné teszi az álszegényeket. O.

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

A fiatalok útja.

Széchenyi István szerint az igazság az, hogy az öregeknek több tapasztalatuk van, vagy lehet, de az mindig a multra vonatkozik. A fiatalság kevesebb tapasztalata viszont azért értékeesebb, mert a jelenre és a megsejített jövőre irányul. A mult már nincs a mi kezünkben, de a jelen és jövő alakulása nélkülünk nem történhetik.

Vegyük számba, hogy mik lehettek a tapasztalatai annak a lelkipásztori és ugynevezett világi ifjuságnak, amelyik az IKE-ben és a SzO-ban készült előre a jövőre.

A legelső tapasztalat kétségenkívül egy meglehetősen kritikai hang volt. — Nem voltunk semmivel sem meglegedve. Erdélyben Ravasz László volt ennek a hangnak első öntudatos képviselője, tőle vette át a theologia és attól mi. Ez a kritikai magatartás valóban a jelenre vonatkozott és a jövődől történt. Ujra kézbe kellett venni az evangéliumot, különbséget kellett tenni evangéliumi és kulturmunka között, ki kellett hangsúlyozni az egyház lelki jellemvonásait, küzdeni kellett a hitvallásos szellem diadaláért. A megváltozott időkhöz új munkakalkalmakra volt szükségünk. Az egyházat egyházzá és a theológiát theológiává kellett tenni. Ezekben a törekvésekben egyházunk a mult század utolsó évtizedeinek szellemével, vagy egyesek még régebbi beidegződéseivel nézett szembe. A figyelmeztetés az emberi értékeket hangsúlyozó régi szellemmel szemben kétségkívül az isteni oldalra esett.

Azok a szénior tagok, akik az IKE munka első éveiből kerültek ki, nagyjából ezt a kritikai hangot vitték magukkal, mint fiatalságuk legértékesebb tapasztalatát.

A későbbi évjáratok egy ellenkező oldalról érkező kritikával is szembenéztek. Addig tartózkodtak a főiskolás IKE-ben, míg a mai gazdasági válság a leghevesebb rángatózásokban hánytorgatott mindent. Ezek szembenéztek az emberi válság ijesztő rémeivel. Kénytelenek voltak rádöbenni, hogy milyen gyenge az ember, milyen rettenetes hatalmak hányják ide s tova, milyen kevés biztos érték van az emberi életben. Míg a legelső IKE tagok a belmissziói munka ujdonságának hevületétől és az új kritikai szellem eredményeitől teherbeesetten mehettek ki az egyházi életbe, az azután jött néhány korosztályt, az emberi válság szele, mint dér a kora tavaszi kapásvetést, kissé megütötte.

A legutolsó évek fiatalsága, inkább azok, akik most vannak még benne az anyaegyesület munkájában, ismét új tapasztalatokat hordoz. Az a kritikai hang, amelyik az evangéliumi munkák megindítását követelte, meglehetősen elhallgatott, ennek oka főleg abban rejlik, hogy a munkák beiktatódtak az egyház szerves munkarendjébe, a theologiai harc elült, polgárjogot nyert az új dialektikai theologia. Egyáltalán elhallgatott a kritika. A kritika csak arra jó, de erre nélkülözhetetlen, hogy dolgokat homloktérbe állítson, korszakot elkülönítsen, egyszóval, hogy simává tegye a talajt, ahol építés kezdődik. Én úgy látom, hogy az evangéliumi kritika és az emberi válság kritikája után elérkezett az alkotások ideje. Ennek az alkotó munkának még csak a csirait látjuk az újabb IKE munkában, de ezeket látjuk. A legelső tapasztalat az, hogy minden munkánkban nagyon is az adott szükségekre kell néznünk. Amint a dialektikai theologia tanítja, a mai ember számára kell az evangéliumot lefordítanunk, a mai embert ott kell megtalálnunk, ahol valóban áll. Ez az ifjúság egyesíteni

akarja a megelőző korszak tapasztalatait, nem általános kritikát mond az élet kérdései felett, hanem is peszimizmian áll a válság által feltárt mélységek felett, hanem keresi a módokat arra, hogy az evangélium erőit bedoldozza a tényleges nyomorúságok között vergődők életébe, különös érzelme van a társadalmi nyomor, a nemzeti pusztulás és szervezetenlenség meglátására, rendszeres munkával, gyakorlati megoldások megkeresésével azon fáradozik, hogy minden emberi lehetőség felhasználásával nem kritikusa, hanem *épttője* lehessen a mának.

Mindhárom tapasztalatnak megvan az értéke, de egyik a másik nélkül elégtelen. A kritika hangjával munkába indulókat az a kísértés fenyegeti, hogy magukkal szemben nem tűnnek kritikát, túl méretezik munkájuk eredményét és azt már munkának veszik, ha megmondották valamiről, hogy az nem jó. Ezt a réteget gyakran fenyegeti az a veszedelem, hogy megveti azokat az emberi lehetőségeket és eszközöket, melyeket minden keresztyén munka nyugodtan felhasználhat és alkalmazhat. Nem nézvéen szembe az emberi élet válságos mélységeivel, könnyen belezuhannak egy-egy tántorgó mélységbe, ha az váratlanul épen a lábuk alatt nyílik meg.

A válság kibomlásának korában kikerült fiatalok helyes méreteket kaptak az emberi élet őszinte képéről, de félős, hogy ez a negatív tapasztalat nagyon megbénítja munkaerejüket és kedvüket. Ha Isten hatalmának és kegyelmének tapasztalata nem nagyobb bennük, mint az emberi nyomorúság megérzése, akkor csak eredménytelenség származhatik munkájuk nyomán. Viszont az emberi nyomorúságok megtapasztalása helyes arányba állítja előtűk az emberi lehetőségek és erők értékét. A nyomorúság meglátására eljutottak mélyebb felelősséggel tudnak a nyomorultak között forogódní.

A harmadik réteg értéke abban van, hogy a munkát mindennél többre becsüli. Mindent felhasznál, amit csak lehet, csak hogy célt tudjon érni. Kisértése abban rejlik, hogy elszakad attól az evangéliumi alaptól, amit oly ragyogóan tudott munkánk napfényre hozni. A sok emberi eszköz felhasználása közben olyan módszerekhez nyúlhat, amelyek nem állják ki az evangélium kritikáját. Ez a társaság megtalálta az isteni és emberi viszonyok egységét, de hajlamos arra, hogy az emberi érdeknek az isteni követelést alája rendelje.

Fiatalságunk egységes szelleme csak olyan találkozásokon tud kialakulni, ahol mind a három típus képviselői együtt tudnak lenni és ahol a különböző hangsúlyok tükrében mindenki őszintén megnézi magát. Ma azért van a mozgalmunkon belül ellanyhulás, mert nem értjük meg azt a hangsúlyt, amivel a másik akarja az én tapasztalatomat kiegészíteni.

Az egész fiatalság legnagyobb kísértése abban van, hogy nem gyakorol kritikát önmagával és nemzedékével szemben. Igen tökéletesnek tartja magát és társait. Addig pedig nem igen tudja azt megvalósítani, amire eddigi tapasztalataival elkötelezte az Isten, amíg a legszigorubb kritika tűzét is ki nem állja. Ha mi ezt a belső kritikát nem alkalmazzuk, ha ezen összemege a barátság és a közös munka, akkor hamis és képmutató volt minden törekvés, melyben eddig résztvettünk.

Nagy szükségünk van a tapasztalatok kölcsönös kicserélésére és a szigorú belső kritikára. L. D.

Az Odrohei-megyei széniorok is megértették, hogy egymás támogatására szükségük van akkor is, amikor a főiskolák padjából kikerültek az életbe. Az egységes munka megteremtése végett szeptember 4-én tartották meg első összejövetelüket Odorhei-en. Ezzel az időponttal megalakult az I. K. E. Sz. O.-nak Odorheimegyei tagozata.

Tizennégyen vettek részt ezen az első összejövetelen, ahol a megalakulási formások helyett egy biblióra után azonnal a kérdéseik megbeszélésére tértek.

A modern eugenikát ismertette dr. Váró György, majd ennek neveléstani és társadalomtudományi vonatkozásairól volt szó, a megbeszélések során pedig a mi

ezzel kapcsolatos konkrét kérdéseink kerültek felszínre. Márkó József ismertette az erdélyi szász ifjúsági munkatáborok elgondolását és megszervezését. Simó János a matisfálai ifjúság helyzetét vázolta fel, ügyesen állítva be faluja ifjúságának társadalmi, kulturális, gazdasági és lelki képét. Végül a székelyföldi táborozáson felmerült feladatok és konkrét tennivalók kerültek megbeszélésre.

Ez az összejövetel nem csak az ismeretek növelésére szolgált, hanem elsősorban a baráti kapcsolatok kimélyítésében és szorosabbá tételében van a legnagyobb jelentősége.

Befizetett IKESZO-tagdíjak. 1935-re eddig a következő IKESZO-tagok fizették be tagdíjait (50 leit): dr. Szentkirályiné Balogh Lujzi, Bódis Agnes, Borbáth Dániel, Biró Sándor (Hidrifaia), Bartha Lajos, Csegedi Márton, Fekete János, Györffi Pál (100), dr. Imre Lajos (100), Laczka József (100), Nagy Ödön tanár, M. Nagy Ottó, Sipos Géza, Szabó József, Szabó Sámuel, Szabó Zoltán, Szigethy Béla, Tőkés Tibor és dr. Váró György. Nagyon kérem a többi IKESZO-tagokat, hogy igen megapadt pénztárunknak siessenek segítségére immár esedékes tagdíjaik befizetésével. Lapunk jövő számában közlöm azok névsorát, akik valamit fizettek ugyan már be eddig is tagdíjaikból de az 1934. vagy még régebb évekről már hátralékkuk van. *Az 1935. évi tagdíjjal minden itt fel nem sorolt IKESZO-tag hátralékban van.* Nagyon sok tagunk soha semmi tagdíjat nem fizetett. Ezek névsorát két hónap múlva közlöm. Természetesen itt csak a hozzám ezideig beérkezett tagdíjakat nyugtázhatom, pénztárnaplónk szerint.

Most állítottuk össze az IKESZO tagjainak névsorát, mely szerint $216 + 23 = 239$ tagunk van. Hogy ezek közül hány „élő” tag, egyelőre nem tudhatjuk. De az élet biztos jele szerintem — a gyümölcsfák példája alapján — az, ha valaki vagy valami reagál arra, ha „megvágják”.

Szeretettel köszönti az IKESZO tagjait:

1935 szeptember hó 10-én. Sipos Géza, pénztáros.

(Címem: Cluj, Strada Kogálniceanu 21. Parochia Reformat.)

Örömmel jelentjük, hogy számos IKESZO-tagunk családjában történt mostanában gyarapodás. Így Fekete János testvérünknek Zsolt nevű fia; Mózes András testvérünknek Levente nevű fia; László Dezső testvérünknek Éva nevű leánya született. Isten áldása legyen mindnyájukon.

Irodalom és Művészet

Egyházunk külmisziói szolgálata.

Vezető-könyv. Szerkesztette: HORVÁTH JENŐ, Cluj, 1935. Az Erdélyi Ref. Egyházkerület Iratlerjesztésének kiadása. Ára 30 lej. 109 o. 80.

Amikor öt évvel ezelőtt az Ifjú Erdély kiadásában megjelent az első rendszeres erdélyi külmisziói kalauz (Mi a külmiszió?), már kibontakozóban volt egyházunk külmisziói munkája. Az akkor ébren levő érdeklődést az a könyv nemcsak kielégítette, de tovább is mélyítette. Azután már valóság lett az óhajításokból: első misszionáriusunk megkezdte munkáját, megszerveződött a külmiszió barátainak köre és a külmiszió szolgálata beleiktatózott egyházunk munkarendjébe. Ebben a helyzetben a „Mi a külmiszió?” c. könyv már nem volt elégséges támasza azoknak, akik a misziót szolgálni akarják. Kétségkívül szükség volt egy új vezérkönyvre. Ezért örömmel üdvözöljük az egyházkerületi iratlerjesztés vállalkozását, hogy egy több mint 100 oldalas nyolcadrés alakú könyvet adott ki. A szerkesztés sem lehetett jobb kézben, mint a Horváth Jenőjében, aki mint a külmiszió barátai közösségének a vezetője, sokat foglalkozott a külmiszió kérdéseivel.

Ettől az új könyvtől azt vártam, hogy megismertesse azt a helyzetet, amelyben, öt évvel a megelőző könyv kiadása után, ma van a külmiszió ügye, nemcsak nálunk, hanem az egész világon. Mi az az új helyzet, melyben ma, első misszionáriusunk kimenetele után áll egyházunk a külmisziót illetőleg, milyen újabb kérdések merültek fel a külmiszió körül? Mit tettünk eddig? A „Mi a külmiszió?” általános világtól a mai helyzet konkrétumáig kell ennek a könyvnek elvinnie. Az Előszó szerint maga a szerkesztő is ezt a célt tűzte ki.

Mennyiben sikerült ezt a célt megvalósítani?

Dr. Imre Lajos: A miszió alapkérdésel c. bevezető cikke különösen alkalmas arra, hogy az emberi eredményekre és szükségekre tekintő romantikus szemlélettel szemben a miszió valódi gyökerére és feltételére rámutasson. Figyelmeztetéseire óriási szükségünk van.

Horváth Jenő: A magyar protestáns külmisziói munka és A romániai ref. egyház külmisziói barátainak munkája c. két hézagpótló és kiegészítő dolgozata teljesen beleavág a kitzított célba.

Juhász Albert: A helyi csoport megszervezése és vezetése c. írásában a kérdést nagyon termékenyen és termékenyítően kezeli. Valóban értékeset ad azzal, hogy a rendszeresség elvét belevizsi a misziói munka sokszor szétfolyó világába.

A *gyermekek közötti munka* (Bedő Béla), *vasárnapi iskolai munka* (Járosi Andorné), *középszkolai munka* (M. Nagy Ottó), *leányok* (Balogh Lujzi), *főiskolások* (Váró György), *asszonyok* (Szaplanczayné) közötti munka kérdései különböző értékű beállítást nyertek. Legrendszerezettebb M. Nagy Ottó oldotta meg a feladatát, teljes egészet adott a munkaköréről. A *Bedő Béla* írása már kevésbé, de a többiek közül a leginkább felel meg a célnak. Az általános búzdítások helyett meg kellett volna mutatni, hogy abban a körben mi történt eddig, ezzel sok újabb csoportot lehetett volna megnyerni; helyes volt, amit *Balogh L.* tett, amikor külföldi leányok szolgálatára mutatott rá. Milyen jó lett volna megtudni, hogy pl. eddig hány vasárnapi iskolában volt adakozás a külmiszióért, hány helyen tartanak külön órákat, stb. (Azt tudjuk egy más cikkből, hogy a barátok között 51 csoport szerepel.) Ugyanez áll a többi munkákra is. Jó lett volna megismerni, hogy ilyen körökben mi a munka akadályai, kihatása. Általában nem volt az írók előtt körvonalazva, hogy tulajdonképpen mit is kell megrajzolniuk. Szépen feldolgozott anyagot adott Schweitzer élete tanításához Járosi Andorné.

Kovács Géza az útazótitkári szolgálat és **Sipos Géza** a bélyeggyűjtés kérdésében sok nagyon értékes, apró tanácsot adnak. Mindkét cikk jó szolgálatot tesz.

Babos Sándor: Élet és munka a misziói mezőn c. naplótöredéke nagyrészt megjelent egy-két napilapban. Ez is csak azt mutatja, hogy érdekes és szép írás, kimerítő képet ad a munkamezőről. Van benne evangéliumi mélység, bátor kritika a mai világgal szemben. Egészen megismertet azzal az élettel, amelyben dolgozik.

Horváth Jenő: A külmiszió alapja a Bibliában és alapvetése az igehirdetésben c. tanulmányának második fele szervesen viszi tovább Dr. Imre Lajos tanulmányát, utóbbi a kérdés dogmatikai, előbbi gyak. theologiai alapelveit tárva fel. Ebben a vonatkozásban Horváth tanulmánya egészen új és nagyon értékes munka. Nagyban emeli a kötet értékét. De a tanulmány első fele, ahol a külmiszió és a Biblia viszonyát tárgyalja, egészen felesleges, mert ez a kérdés a Mi a külmiszió? c. könyvben sokkal részletesebb megvilágítást nyert. Az igaz, hogy Horváth annak a tanulmányának sok részletkérdésben és főleg a Jézus történelmi jelentőségét illetőleg ellentmond, de ha ezt burkoltan megteszi, jó lett volna nem Warneckert, hanem engem megbírálni, mert Erdélyben nem Warnecker, hanem én terjeszték téves nézeteket Jézus történelmi szerepéről. Másfelől Warnecker nem tanult a szerzőtől, de én viszont tanulhatok, ha tévedésemről nyíltan felvilágosít. Különben érdemes lenne a kérdést tisztázni, hogy „a

legfőbb próféta“ mint *történelmi jelenség* tényleg nem állítható egy sorba a többi prófétákkal, misszionáriusokkal? Mit jelent a Krisztus kenetében való részesség és a benne való tagság? Mit csinált Jézus, ha egyáltalán nem is *terjesztette* Istenországát? Miért nem lehet a 12 apostol misziója Jézus munkájának *történelmi* folytatása? Az nem folytatás és nem a történelemben folyik? Szerintem elég lett volna, ha az Imre L. tanulmányának folytatásaképpen írta volna meg A külmiszió alapvetése az-igehirdetésben c. második tanulmányát, mert a bibliai alapvetésben inkább történelmi alapvetést adott, de a történelmi szempontot a dogmatikaival összeavarta. Ha már alapvetést akart adni az igehirdetés munkájához, jobb lett volna azt tisztán dogmatikai alapon csinálni, mert a bibliai igazságokat a dogmatika rendszerezi a gyak. theol. alá. Így megláttuk volna világosan az Atya, a Fiú és a Szentlélek viszonyát a miszióval kapcsolatban. Horváth a Biblia alapján leginkább csak Jézusra gondol s nála is főleg a prófétai munkára, ami mellett a főpapi és királyi munkát csak érinti. Érdemes lett volna a Heid. Káté 31., 32. kérdésére támaszkodnia. Nagyon értékes munkát végzett abban, hogy egy csomó külmiszióra vonatkozó textust összegyűjtött.

Borbáth Dániel: A miszió munkamezői c. tanulmánya majdnem felében szó szerinti átvágása a „Mi a külmiszió“ c. könyvben megjelent A miszió területei c. írásának. Kiegészítést kevés helyen ad, de annál gyakraiban csak a vázlatát annak, amit ott részletesebben megírt. Sokkal helyesebb lett volna az adatok megismertlése helyett az egyes mezők problémái, nehézségei közé vezetni be. Nem ártott volna a római és szektárius miszió munkáit ismertetni, vagy képeket adni az utóbbi öt év átalakulásából. A Mandzsuriát ismertető tanulmányát is olvashattuk több-kevesebb változással az Egyház és miszió c. lapban. Aki ma a külmiszió iránt érdeklődik, az nagyon buzgó lélek. Elolvass mindent, amit róla kaphat. Egész bizonyos, hogy a „Mi a külmiszió?“ olvasói közül fog az új könyv olvasótáborra is kitelni. Ezeknek az olvasóknak újabb dolgokat kellett volna adni.

Kár, hogy a *magyar külmisziói irodalmat* csak a könyvek, füzetek alapján ismerteti. A magyar ref. irodalom igazi lerakata, múzeuma: a *folyóirat*. Mig a jelzett könyvek között egyfelől sok silány munka van, másfelől nem mindenkinek lehet hozzáférni, addig a Ref. Szemle, Az Út, Ifjú Erdély, Kálvinista Világ, Kiáltó Szó, Kis Tükör, Lelkipásztor sok értékes írást tartalmaz és mindenikhez könnyen hozzá lehet férni. Érdemes lenne egyszer már alapos rostálást és református alapon álló rendszerezést végezni a külmisziói traktátus-irodalomban.

Végül a legjobban nélkülöztük a könyvben azoknak a kérdéseknek a tisztázását, melyek *ma és éppen nálunk* merülnek fel a külmiszióval szemben. Itt elsősorban a szörvány- és regáti miszióra gondolok. Dr. Imre L. ezt a vonatkozását is érinti a kérdésnek, oly mértékben, ahogy annak az ő témakörében helye van. Folytatásképpen helyénvaló lett volna ezzel a kérdéssel is foglalkozni.

Általában több kritikai hangot, elevenebb szempontfelvetéseket lehetne várni egy külmiszióért írott könyvtől. Néha úgy látszik, mintha egy nagyon mélyen megfeszkelődött és kényelmesen szemlélődő mozgalom szólalt volna meg ebben a könyvben. Kevés szó van az akadályokról, ellenségekről, kísértésekről. Pedig mennyi van mindezekből.

Ez a kritika azzal akar a külmiszióknak szolgálni, hogy magasabb mértéket állít irodalmi megnyilatkozása elé és harcot akar provokálni a misziói kérdések mögött megbúvó kérdések felderítésére és megvitatására. Szélesíteni akarja a miszió körül kialakult láthatárt.

Kívánjuk, hogy a könyv minél hamarabb fogyjon el, hogy mihamarabb egy újabb összefoglalás kerülhesen sajtó alá. Ez a könyv nem tette feleslegessé elődjét, de fogyatékosságai ellenére is annyi új érték van benne, hogy nélkülözhetetlen azok kezében, akik dolgoznak is a miszióban.

László Dezső.

H I R E I N K

A magyarországi-tiszta evangélikus egyház folyó évi szeptember hó 27-én tartotta meg Miskolcon rendez évi közgyűlését, amelyen belkatták az egyházkerület új felügyelőjét: Lichtenstein László főspánt. Az új felügyelő székfoglaló beszédében többek között a következőket mondotta:

— A német nemzet nagy szervezőképességénél fogva általánosságban megteremtette már a német evangélikus egyházat, de egyelőre még hiányzik a tökéletes belső egység. Az erős egyházi jogi és theologia-dogmatikai ellentétek következtében sok német megtántorodott a keresztény vallásban s az őspogány irányzat felé terelődik. Nem közömbös ránk nézve ez az áramlat. Figyelemmel kell rá lennünk azért is, mert a német vallási mozgalmak a reformációtól kezdve mindig nagy hatással voltak egyházaink kialakulására és fejlődésére is, mert theologusaink tekintélyes része folytatta a múltban és végül most is Németországban tanulmányait. Ha a pogány német hitmozgalom szele érinti külföldi tanulmányait végző „elkész-növendékeinket, akkor ez komoly-hintést eredményezhet.

Ezután Geduly püspök felolvasta évi jelentését, melyben foglalkozott az állam és az egyház viszonyával, majd a felekezeti békével és megállapította, hogy a reverzális hajsza, örök kárdrá a nemzeti, társadalmi béke érdekeinek, tovább folyik. A magyar házassági jogrendnek a családvédelem címe alatt megkísérelt reformját nem tartja alkalmas eszköznek sem az egyke terjedésének, sem a szaporodó válások veszedelmének letörésére és hangsúlyozta, hogy el kell törölni a reverzális intézményt, mely Magyarország vegyeslakosságú népének családi életébe a békebonítás elemét viszi bele.

Megemlékezett jelentése további során az evangélikus lelkészek németországi helyzetéről is és azzal a javaslattal fordult az egyházkerületi közgyűléshez: rendelje el, hogy a reformáció emléktünnepén, október 31-én a lelkészek szószéki imádkba foglalják a hitbeli meggyőződésükért üldözött evangélikus lelkészek szenvedésének enyhítéséért való könyörgést. És hogy az egyetemes közgyűlés ajánlja a kormány figyelmébe, hogy a népszövetségnek vagy más úton tegyenek lépést annak érdekében, hogy a huszadik századhoz méltatlan bánásmódban részesülő német és orosz ev. lelkészek érdekében akció induljon meg.

Cseh-szlovákiai Podiebradyban volt az a többnapos gyűlés, amelyet a református világszövetség tizenöt ország körülbelül száz kiküldöttjének részvételével tartott meg. A magyar református egyházat Boér Elek főgondnok, Kováts J. István theologiai tanár és Victor János budapesti lelkész képviselte. Nagy érdeklődéssel fogadta a gyűlés a magyar egyházak beszámolóját. Boér Elek főgondnok áttekintést adott arról, hogy jelenleg Magyarországon milyen a református egyház helyzete és rámutatott arra, hogy az utódállamokban és szerte a világon körülbelül negyedfélmillió magyar református él. A református egyházak világszövetsége bizalmas zárt ülést is tartott a kisebbségek kérdésében és kimondotta, hogy minden befolyását latba vetve, teljes erővel igyekszik érvényesíteni mindazokat a jogokat, amelyeket a szerződések kulturális tekintetben a nemzeti kisebbségi egyházak számára biztosítanak. A vendéglátó cseh-szlovákiai egyház részéről fokozott előzékenység nyilatkozott meg a magyarok iránt. Bodnár prágai egyetemi professzor külön is hangsúlyozta, hogy volt idő, amikor a végveszélybe került cseh egyház számára Magyarország adott lelkészeket.

Az angol irodalom tanára a londoni egyetemen, Dr. G. B. Harrison, az angol újságíró-intézet értekezletén tartott beszédében a kötelező egyetemi újságíró kiképzés megteremtését sürgette. A nemzet józansága és értelmessége jórészt újságjaitól függ és a hamis hírértékekkel dolgozó sajtó még veszedelmesebb, mint

a diktatúrák sajtója. A közönség megfelelő képzést követel az orvosoktól, fogászoktól, ügyvédektől és tanítóktól, ám az olvasók milliói épp oly joggal követelhetik, hogy kellő képzettségű és minőségű újságírók írják a lapokat, amelyekből értesüléseiket és véleményeiket merítik. Az értekezlet többek között élesen elfélte azt az újabb gyakorlatot, hogy a lapok újságírói, főként tudósítói munkát nem hivatásos újságírókkal végeztetnek.

Árpádfalva nevű délamerikai városban, amelyet túlnyomólag magyarok laktak, felépült a délamerikai kontinens első magyar református temploma, amelyet most avattak fel.

A német kormány táviratilag rendkívüli birodalmi gyűlésre hívta össze a képviselőket Nürnbergbe. A gyűlést a kultúregyesület házában tartották meg, ahol Hitler kancellár nagy beszédet mondott. Először a litván-kérdésről beszélt, amely nyugtalanságot okoz Németországban. Litvániát megfelelő eszközökkel kell részorítani a szerződések betartására. Ezután a bolsevizmussal foglalkozott, végül rámutatott a birodalmi gyűlés elé terjesztett három törvényre, amelyeket elfogadásra ajánlott.

Hitler után Göring részletesen megindokolta a három törvényjavaslatot, amelyet egyhangulag el is fogadtak. Az első törvény a birodalmi zászlótörvény, amely kimondja, hogy a birodalom színe: fekete-fehér-piros. A birodalmi és nemzeti lobogó a horogkereszt lobogó, amely egyúttal kereskedelmi lobogó is.

A második törvény, a birodalmi állampolgári törvény, a következőket mondja ki: Állampolgár az, aki a német birodalom védőszövetségéhez tartozik és annak ezert különösen el van kötelezve. Az állampolgárságot a birodalmi és állampolgári törvény előírásai szerint lehet megszerezni. Birodalmi polgár csak németvérű vagy fajkonvervű állami alattvaló lehet, aki magatartásával bizonyosságot tesz arról, hogy hajlandó és alkalmas arra, hogy hűséggel szolgálja a német népet és birodalmat. A birodalmi polgárságot birodalmi polgári okmánnyal lehet megszerezni. A birodalmi polgár kizárólagos birtokosa a teljes politikai jogoknak, a törvények rendelkezései szerint.

A harmadik törvény a német vér és a német becsület védelméről szól, annak a felismerésnek alapján, hogy a német vér tisztasága előfeltétele a német nép további fennmaradásának. A törvényt az a hajthatatlan akarat hatja át, hogy biztosítsa a német népet minden jövendő számára. A törvény kimondja, hogy tilos a házasság zsidók és német állampolgár németek vagy fajkonvervűek között. A törvény ellenére kötött házasságok semmiek akkor is ha azokat a törvény kijátszása céljából külföldön kötötték. A semmisségi panaszt csak az ügyész emelheti.

A törvény 2. §-a szerint zsidók és német állampolgár németek vagy fajkonvervűek között tilos a házasságon kívül nem érintkezés.

A 3. §. szerint zsidók háztartásukban nem alkalmazhatnak 45 éven aluli német állampolgár német vagy fajkonvervű nőket. A törvény megtiltja a zsidóknak a birodalmi és nemzeti zászló kitézését és a birodalmi színek feltüntetését.

Megengedi viszont a törvény a zsidóknak a zsidó színek feltüntetését. Ennek a jognak a gyakorlása állami védelem alatt áll. Akt megszegi a törvény első paragrafusát, fegyházbüntetést kap. Az a férfi, aki megszegi a törvény második paragrafusát, fegyház- vagy fegyházbüntetésben részesül. A törvény 3. §-ának megszegőit egy évig terjedő fegyház- és pénzbüntetéssel vagy büntetések egyikevel sújtják. A törvény a kihirdetése utáni napon lép életbe, a 3. §. azonban csak 1936 január elsején.

Raffay Sándor püspök, mint a budapesti Deák-téri evangélikus templom lelkésze, szept. 22-én délelőtti feltűnő prédikációt mondott az új iskolaév megnyitása alkalmából. „Mohácsnál, ahol már egyszer az ország összetört, a minap kijelentette Magyarország történelmi hivatást betöltő kormányzója, hogy több gyermek biztosíthatja csak az ország jövőjét — így szólt többek

között. — Valóban megszűnik ott az élet, ahol a népek nem él és éltező koldusokkal teit termőföld. De magát a vetést is meg kell tisztítani a dudvától; ne csupán a családok adjanak mentől több gyermeket, de az iskolák is neveljenek különben nemzedéket Mert ha az iskola egyszerűen kiképzti az ifjú agyvelejét, még nem töltötte be igazi hivatását, művelt és tiszta emberekre van szükség, olyanokra, akik nem elégszenek meg a testi étellel, hanem tiszta célok szolgálatában igyekeznek boldoggá tenni fajukat, embertársaikat. Ilyen várokozással fordul most az új tanítási év elején az iskolák felé minden jóakarató ember, aki a jövőért aggódik.”

Az Egyesült Államokban legutóbb érdekes statisztikát állítottak össze, amely az Északamerikai Köztársaság könyvkereskedőinek összeállítására alapján készült. Ez a statisztika azt mutatja, hogy Amerikában a könyvvásárlás rendkívül mértékben visszaesett. Amíg például 1929-ben 230 millió könyvet adtak el Amerika területén, addig 1933-ban ez a szám 154 millióra, míg 1934-ben 129 millió könyv eladására csökkent. A statisztika közben érdekes adatokat dolgoz fel. Többek között a híres Detroiti Ford-művek munkásait is megkérdezték, hogy vásárolnak-e könyveket? Ez az üzem Amerika legnagyobb vállalata, ahol legnagyobbak a munkabérek. Es a megkérdezés során kiderült, hogy 1934-ben a Ford-gyár minden 100 munkás-családjára közlül átlagosan csak 7 vásárolt könyveket, míg a többi 93 család kijelentette, hogy lehetőségeik nem engedték meg, hogy olyan „haszontalan” dolgokra, mint a könyvek, pénzt adjanak ki.

Hogy a világon milyen elképesztő mennyiségű levelet irnak, arról a következő statisztikai adatok adnak számot. Az európai államok közül Németországban és Angliában írják a legtöbb levelet. A statisztikában Németország vezet 7,3 milliárd levéllel és levelezőlappal havonta. Rögtön utána Anglia következik kerekén 7 milliárd levéllel. Franciaország 6,5 milliárdal, az előkelő harmadik helyet foglalja el a statisztikában. Az amerikai Egyesült-Államok postája 11 milliárd levelet kézbesít havonta, míg Ázsiában Japán viszi a rekordot 4,6 milliárd darabbal. Ha azonban a lakosság számarányához viszonyljuk a postaküldeményeket, akkor a kicsi Svájc kerül az első helyre, míg Ausztria a második helyet foglalja el 710 millió darab levéllel. Végül egy szám, mely azt mutatja, hogy az egész világ posta-forgalma milyen hosszúságú útvonalat tesz ki. 1934. évben 130,775.479 kilométert futottak be a levelek.

Londonban a modern technika minden eszközt alkalmaznak a spiritszta kutatások céljaira. Most a lélek elszállásának megfigyelésével foglalkoznak. Különböző filmfelvevő készülékek dolgoznak azokban a laboratóriumokban, ahol fehér egerek százai élnek kizárólag azzal a rendeltetéssel, hogy amikor haláluk órája bekövetkezik, a spiritszta tudósok készülékeikkel figyelhessék apró lelkük elszállását.

1934-ben ötven országban 2 millió 400 ezer ember halt éhen, 1 millió 200 ezer ember követett el ugyanezen okból öngyilkosságot. 1934-ben az árak csökkenésének megakadályozására megsemmisítettek 260 ezer métermázsza rizset Kínában, 267 ezer vagon búzát Kanadában, Egyesült-Államokban és Argentínában, 2 millió 580 ezer métermázsza cukrot Európában és Indiában, Braziliában pedig 5 millió zsák kávé tánytak a tengerbe.

A magyar művelődéstörténet szép és érdekes fejezete Debrecen város immár háromszázhetvennégyesztendő könyvnyomdájának viszonagságokban és változatokban gazdag története. A kassai fogságból Debrecenbe menekült pap: Huszár Gál alapította ezt a híres-neves könyvnyomdát, melynek tizennyolcadik századbeli működéséről szól Debrecen város monografusának, dr. Zoltai Lajosnak most megjelent érdekes tanulmányai is. A nagy civis város kulturális és gazdasági központja volt a XVIII. század Magyarországnak. Református kollégiuma nagy földön híres már abban

az időben is; országos vásárait messzi országok kereskedői látogatják; ménese, gulyája, kondája legnagyobb volt az egész országban. Zoltai Lajos pompás tanulmányából megismerjük, hogy miképpen működött ebben a században a nyomda, mely abécé-könyvekkel, bibliákkal, zsolttáros könyvekkel ellátta Magyarország református iskoláit. A fiúk számára készült deák-abécé például több mint 137 ezer példányban, a magyar nyelvű leány-abécé 111 ezer példányban, az Álmos-könyv, vagy Álomfejtőkönyv 9500 példányban, Balassa és Rimai istenes énekei 2000 példányban, Beregszászi Pál története 7000, Bethlen Kata „Bujdosás emlékezetköve” 26.000, Fundamentum (Catecheris) több mint 133 ezer; az öreg katekizmus 28 ezer; a Tékozló fiú története pedig 5000, míg a Zsolttároskönyv 52.000 példányban jelent meg. De Rákóczi Ferenc manifesztumát, imádságát, hadiszabását; Maróthi György ma is híres Arithmetikáját szintén a debreceni nyomda nyomta, mégpedig 9200 példányban. Népszerűek és olcsók voltak a nyomda kiadványai; mindössze néhány dénár volt az árak, melyeket országos vásárokon ponyván árultak a kompaktorok, de Zoltai Lajos tanulmányából nemcsak a nyomda működését ismerjük meg, hanem sok-sok érdekességet tudunk meg a régi Debrecen életéből is. Például azt, hogy határozatait a városi tanács dobszóval hirdette ki, mert a falragaszt Debrecen még akkor nem ismerte. Vámcédulát is csak 1773-ban nyomtatott először a város. Megtudjuk a tanulmányból azt is, hogy a hétéves háború idején, 1758-ban 100 példányban nyomták ki a verbuválás pántását. 1774-ben a tűz ellen való rendelkezéseket is kinyomatták. 1799-ben készült az első üzleti nyomtatvány. Rickl József kalmár Fracth-brief-et rendel harmadfelezer példányban. Egy névtelenül maradt fogorvos 300 példányban nyomtatott „tudósítás” által hirdeti magát. Nánás a vásárját hirdető értesítést rendel a nyomdában. Ilyen körlevelet készítettek a dorogi csizmadiák is. Gyászjelentést 1803-ban készít első ízben a nyomda. 1800-ban nyomják az első komédia, vagy színházi cédulát, meg az első báli billetteket. Innen kezdve aztán erősebb tempóban fejlődik a híres nyomda is, de a hortobágyi puszták fővárosa is.

Az angol király magántitkárához, lord Knollyshoz kérdést intéztek, hogy vajjon olvassa-e György király naponként a Bibliát. Knollys ezt válaszolta: „Tényleg igaz, hogy a király megigérte a királynőnek 1921-ben, hogy mindennap elolvass egy fejezetet a Bibliából és attól az időtől kezdve mindmáig megtartotta ezt az ígértét.”

Addis Abeba neve a most kitört olasz—abessziniai áldatlan háború folytán a világerdeklődés előterébe került. Egy angol földrajztudós most közli a történetét annak, hogy az abesszinek fővárosa hogyan keletkezett. Menelik négy uralkodása idejében Abesszinia jelenlegi fővárosának helyén még lakatlan pusztaság volt, mikor ott több ásványvízforrásra bukkantak. A négyus ennek nagyon megörült, de még jobban megörült a négyus felesége, aki ott azonnal kis kastélyt építtetett a maga számára. A kastélyt később megnagyobbították, a királyné véglegesen átköltözött és hamarosan ott építettek maguknak házat a négyus környezetéhez tartozó abesszin előkelőségek is. Így gyorsan fejlődött a nyaralóhely, amíg végül város lett belőle és fővárosává lett annak az országnak, amelynek területe 1 millió 120 ezer négyzetkilométer, tehát körülbelül kétszer akkora, mint Németország. Lakosainak a száma mintegy 11 millió. Óslakói magukat Ham utódainak tekintő amharák. Ezek semita eredetűek, barnabőrűek, hajlottorrúak, harciasak és pompaszeretőek, nyelvük rokon a héberrel és balról jobbra irnak. A Krisztus utáni IV. században áttértek a keresztényen hitre, de megtartják a zsidó, sőt a mohamedán ünnepek egyrészt is. Abesszinia alkotmány nélküli királyság, hét királyságból és három tartományból áll.

(Folytatása a boríték 2-ik oldalán.)

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.

C. GRAFICA KÖNYVNYOMDA, CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38.